

Черенкова Ю. О.,
студентка 5 курсу, 3 групи, факультету
Публічного права та адміністрування
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ВІКТИМНОСТІ ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ

Анотація: Розглянуто кримінологічне поняття професійної віктимності, спеціальних суб'єктів. Розкрито основні причини та можливі засоби запобігання професійної віктимізації.

Ключові слова: професійна віктимність, правоохоронні органи, правосуддя, ЗМІ.

Abstract: The criminological concept of professional victimization of special subjects is considered. The main samples and possible means of preventing professional victimization are revealed.

Keywords: professional victimity, law enforcement agencies, justice, mass media.

Віктимність проявляється в різних сферах нашого життя. Однак, якщо говорити про сферу професійної діяльності людини, то віктимність особи пов'язується насамперед з виконанням нею певних службових обов'язків і відрізняється від індивідуальної віктимності відсутністю ключової ролі емоційно-психологічного сприйняття особи при посяганні на неї. І саме у зв'язку з виконанням соціально – корисних функцій підвищується загроза стати потенційною жертвою.

Поняття професійної віктимізації можна визначити як процес і результат перетворення особи або соціальної групи на жертву злочину, зумовлені виконанням такими особами своїх професійних обов'язків. Тобто, обов'язковою умовою вчинення злочину і перетворення осіб на жертв (потерпілих) є належність їх до тієї чи іншої професії або службової діяльності [1, с. 218-219].

Вважаємо за необхідне докладніше проаналізувати конкретні сфери професійної діяльності, в яких існує підвищений рівень віктимізації особи.

Кримінальним Кодексом України передбачена відповідальність за злочини проти осіб, які здійснюють професійну діяльність в окремих ланках держави, таких як правосуддя, правоохоронна структура, ЗМІ. Ці особи мають значний рівень віктимності саме через

специфічний характер своєї роботи, яка має надзвичайно великий ступінь важливості, проте і не меншій ступінь загрози для особи стати жертвою.

Відповідно до статистичної інформації у 2016 році було обліковано 924 випадки погроз або насильства щодо працівників правоохоронного органу (ст.345 КК України) [2]. Таку сумну статистику можна пояснити віктимністю працівників правоохоронних органів, яка обумовлюється виконанням професійної діяльності, тобто такою, яка не пов'язана безпосередньо з індивідуальними ознаками потерпілої особи. Чинниками, які спричиняють віктимність є недовіра в цілому до правоохоронної системи держави, негативне відношення до здійснюваних професійних функцій працівника правоохоронного органу, корумпованість правоохоронних органів, що тягне за собою критичне ставлення до здійснюваної такими особами роботи.

На жаль, встановлення кримінальної відповідальності за посягання на працівників правоохоронних органів не є вичерпним вирішенням питання підвищеної віктимності даної категорії осіб. Знизити рівень віктимності можна за допомогою, насамперед, підвищення рівня підготовки кадрів правоохоронної системи загалом. Така підготовка повинна сприяти поглибленому вивченню не тільки основних спеціалізованих дисциплін, а й загальнонаукових, таких як, психологія, конфліктологія, соціологія. Важливим аспектом також є добір нових кадрів в правоохоронну структуру. Такі особи повинні відбиратися не тільки за фізичним критерієм, а й за високим рівнем психологічної та моральної загартованості.

Крім того, у 2016 році правоохоронними органами зареєстровано 33 кримінальні правопорушення проти правосуддя, серед них 26 випадків погроз або насильства щодо суддів, народного засідателя чи присяжного (ст. 377 КК України), 7 випадків умисного знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 378 КК України) [2]. Саме через виконання такими особами надважливої функції правосуддя на них часто чиниться тиск, що становить основний чинник віктимізації працівників цієї сфери. До цього додається високий рівень відповідальності за прийняте рішення, усвідомлення єдиновладності повноважень.

Запобігти віктимізації зазначеної категорії працівників досить складно, є погляду на те, що держава, на жаль, не забезпечує належного захисту суддів від тиску щодо прийняття рішень на користь однієї із сторін провадження, від посягань на життя та здоров'я суддів, народних засідателів, присяжних та їх близьких родичів чи членів сім'ї. Судді при виконанні своїх службових обов'язків не забезпечені належними засобами індивідуального захисту, наприклад, на відміну від працівників правоохоронних органів, не мають при собі зброї чи інших засобів, які можуть відвернути посягання.

В останні роки, в зв'язку з підвищенням рівня інформаційних технологій, зростає роль засобів масової інформації, які недарма називають «четвертою владою». Через виконання ризикових і досить часто неоднозначно сприйнятних професійних функцій, працівники ЗМІ, як ніхто інший, піддаються віктимізації. За статистичними даними, у 2016 році обліковано 130 злочинів проти журналістів (ст. ст. 171, 345-1, 347-1 КК України) [2]. Відмінною рисою даної категорії осіб, є можливе поєднання професійної віктимності з провокуючою віктимною поведінкою. Через власні професійні якості, а також через виконання специфічних завдань, вони нерідко забувають, що власною поведінкою, манерою спілкування, можуть наразити себе на небезпеку від злочинного посягання.

Віктимність потерпілої особи на сучасному етапі є нагальною проблемою. Віктимологічне запобігання злочинності здійснюється за тими самими напрямками, що й запобігання злочинності взагалі, а саме: загальносоціальне віктимологічне запобігання; спеціально-віктимологічне запобігання; індивідуальне віктимологічне запобігання [3, с. 44]. Вищерозглянуті сфери професійної діяльності різняться за своїм характером, проте можна виокремити загальні рекомендації, які спроможні знизити рівень професійної віктимізації даної категорії працівників. Зокрема, це зміцнення рівня довіри громадян до правоохоронної системи, правосуддя, ЗМІ. Цього можливо досягти через подолання корупції, посилення прозорості прийняття рішень та звітності. Важливим кроком також є підвищення кваліфікації працівників зазначених сфер та підвищення рівня захисту кожного, окремо взятого службовця. Чітко знаючі і виконуючі свої професійні обов'язки, усвідомлюючи всю відповідальність за свої дії, а також впевнені у гарантованому захисті з боку держави, такий працівник буде менше схильним видати себе за жертву.

Список використаних джерел:

1. Юрченко О. Ю. Професійна віктимізація: теоретичний аналіз. / О. Ю. Юрченко, А. Ю. Касютіна // Порівняльно-аналітичне право. – № 6. – 2016. – Режим доступу – Електронний ресурс: http://pap.in.ua/4_2016/65.pdf.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2016 року// Статистична інформація Генеральної прокуратури України. – Режим доступу – Електронний ресурс : http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112661&libid=100820.
3. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб //X.: Нац. юрид. акад. України. – 2011. С. 116.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман,
проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

**Злочинність у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
3-68 кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.**

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017